

Волкова Світлана Петрівна,

*старша викладачка кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КРАЄЗНАВЧО-ЕКСКУРСІЙНОГО ПРОФІЛЮ В ПРИДНІПРОВСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ АКАДЕМІЇ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

У сучасному світі, коли постають геополітичні виклики, Україна займає провідні позиції, що уможлиблює життя майбутніх поколінь у вільній демократичній правовій державі. Це свідчить про те, що Україна є авангардом усього цивілізованого світу. Утім, досягнення цих успіхів ускладнюється традиційним сприйняттям гуманітарної освіти в Україні, бо радянська система освіти надавала перевагу розвитку технічних наук та підготовці інженерно-технічних кадрів, що зумовлювало підготовку фахівців гуманітарного профілю на другому місці.

Однак у сучасних умовах гуманітаризація стає все більш актуальною та неминучою для забезпечення гуманістичного складника вищої освіти. Гуманітаризація вищої технічної освіти є надзвичайно важливою для України. Незважаючи на те, що технічні спеціальності є ключовими для економічного розвитку країни, навчання за цими галузями не повинно бути обмеженим лише технічними знаннями, оскільки гуманітарні науки допомагають студентам розуміти соціальні та культурні аспекти професії. Вони навчають студентів розуміти взаємодії між людьми, а також культурні та етичні аспекти роботи в технічному секторі, що може посприяти створенню інновацій та розвитку технологій. Це також дає змогу студентам розвивати навички міжособистісної комунікації, лідерства та роботи в команді, що є не менш важливими навичками, ніж технічні знання.

У системі вищої технічної освіти сьогодні особливого значення набуває гуманітарна підготовка як складник процесу формування особистості майбутніх фахівців, оскільки в педагогічному словнику зазначено: «Вища освіта являє собою сукупність систематизованих знань і практичних навичок, що дають змогу розв'язувати теоретичні та практичні завдання за профілем підготовки з урахуванням вимог виробництва, освіти, науки, культури та перспективи її розвитку. Водночас вищу освіту слід розглядати і як систему підготовки спеціалістів вищої кваліфікації та здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхніх покликань, інтересів і здібностей» [4, с. 88].

Упровадження гуманітарних спеціальностей та започаткування гуманітарних освітніх програм у технічних закладах вищої освіти є свідченням активізації процесу гуманітаризації вищої технічної освіти України. Так наприклад, з 2018 року у складі Національного технічного університету

«Дніпровська політехніка» виокремився Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук, до складу якого входить п'ять кафедр, які забезпечують підготовку здобувачів за спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки; 032 Історія та археологія; 033 Філософія; 034 Культурологія; 035 Філологія; 052 Політологія; 081 Право [2].

У Придніпровській державній академії будівництва та архітектури започатковано гуманітарні освітні програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти: **«Краєзнавчо-екскурсійна робота»** за спеціальністю 032 Історія та археологія, а також **«Українська мова та література й іноземна мова»** за спеціальністю 035 Філологія, які затверджені Рішенням Вченої ради ПДАБА від 28 березня 2023 року.

Згідно із Статутом, затвердженим 25 жовтня 2022 року, основними принципами, на яких ґрунтується діяльність ПДАБА, є принцип гуманізації освітнього процесу та гуманітаризації змісту освіти, зокрема «утвердження пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей, українського патріотизму, гармонізації стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [6].

Серед завдань академії у Статуті зазначено і «формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах» [6]. Реалізація завдань можлива лише за умови активізації гуманітарних заходів і започаткування освітніх програм, спрямованих на підготовку фахівців гуманітарного профілю.

Відомий історик, краєзнавець Дмитро Яворницький відзначав, що час своєю жорсткою мітлою нещадно замітає сліди історії, а інколи й глибоко приховує від пожадливих очей і недбалих рук. Через те до всього треба дослухатися, «до дрібниць придивлятися і дбайливо збирати і приберігати для народу. Я своє дітище дуже люблю. І не хочу розлучатися з ним і після смерті... Я й вам юнцям від всього серця бажаю любити свою роботу. Де любов – там і натхнення. Де натхнення – там і зримі наслідки праці» [1].

Краєзнавчі та екскурсійні дослідження мають велику вагу для освіти та виховання українського суспільства, культурного розвитку, охорони довкілля та економічного зростання країни. Відновлення найкращих традицій українського екскурсійного руху має надзвичайне значення для підвищення національно-культурного розвитку України. У повоєнний час гостро постає проблема забезпечення кваліфікованими кадрами краєзнавчо-екскурсійної сфери, головна мета якої полягає в глибокому пізнанні власної історії, багатовікових традицій українського народу, вивчення об'єктів матеріальної та нематеріальної спадщини. Велика кількість іноземних прихильників України матимуть щире бажання відвідати нескорену та незламну землю українського народу, тому ознайомлення з національною спадщиною – історією, культурою,

архітектурою – потребуватиме якісного екскурсійного обслуговування, яке повинно охоплювати організацію всіх видів екскурсій, відвідування музеїв, виставок, об'єктів соціального характеру та інших екскурсійних об'єктів, передбачених умовами екскурсії, тобто забезпечити гідну презентацію національних досягнень міжнародній спільноті.

Саме освітня програма «Краєзнавчо-екскурсійна робота» є вкрай актуальною в умовах сучасних викликів, що постали перед українським народом. Освітньо-професійна програма ґрунтується на загальновідомих наукових результатах із врахуванням сьогоденного стану історичної науки, орієнтує на актуальні спеціалізації, у межах яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра. ОПП спрямовує здобувачів на критичне використання історичних джерел, що забезпечує можливість практичної діяльності випускників в екскурсійно-краєзнавчій, архівно-джерелознавчій, музеєзнавчій роботі тощо [3].

Програма базується на теоретичному і практичному складниках, містить сучасні підходи у вивченні історичного процесу. Здобувач зможе здобути знання з питань, акцентованих на історичному краєзнавстві, екскурсійній роботі. Зокрема, об'єктами вивчення є минуле людства, України та інших країн в усіх його проявах, історико-краєзнавчі, краєзнавчо-екскурсійні та архітектурні об'єкти, середовища населених пунктів України та її природних ландшафтів.

Теоретичний зміст предметної області становить система наукових теорій, концепцій, принципів, категорій, методів і понять, які використовуються в процесі вивчення минулого різних суспільств та їхніх сегментів, явищ, середовища, персоналій, сукупності матеріальних, побутових, духовних, соціальних аспектів у конкретному просторовому та часовому періоді.

Проведення частини занять з професійно-орієнтованих дисциплін передбачено на базі музеїв. До ОПП закладено обов'язкові ознайомлювальні та виробничі практики: археологічна, краєзнавча, архівна, екскурсійна [3].

Бакалавр історії та археології може працювати в науковій, організаційно-управлінській та освітній галузях; в органах державної влади і місцевого самоврядування; в аналітично-інформаційних інституціях; у друкованих та електронних засобах масової інформації; у соціальних, культурних та туристичних закладах, громадських організаціях, партіях тощо. Бакалавр з історії та археології може обіймати первинні посади згідно з Національним класифікатором України [5].

Отже, екскурсійна та краєзнавча діяльність в Україні важлива для розвитку туризму та культурної ідентичності нашої країни. Це дає змогу вивчати свою історію, культуру та традиції, знайомитися з унікальними місцями та пам'ятками архітектури, природи та історії та ділитися цими знаннями з іншими. А гуманітарні дисципліни в технічних ЗВО України є надзвичайно важливими, бо вони допомагають студентам зрозуміти соціальні та культурні аспекти своєї професії, розвивають навички комунікації,

командної роботи, критичного мислення, а також творчі та креативні здібності. Гуманітарна складова освітнього процесу допомагає формуванню морально-естетичної культури студентів, що включає розвиток ідейних переконань, світоглядних позицій, естетичних смаків тощо.

Література

1. Зустрічі з Яворницьким URL: <https://rb.gy/sat14>
2. Лисенко А., Лисенко Г. Гуманітаризація вищої технічної освіти України: практичний досвід підготовки фахівців гуманітарного профілю в УДХТУ та перспективи для ПДАБА. *Матеріали IV науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених Придніпровської державної академії будівництва та архітектури* (м. Дніпро, 27–28 березня 2023 р.) / Упоряд. Микола Савицький, Владислав Данішевський, Олена Тимошенко. Дніпро: ПДАБА, 2023. С. 600–603 (електронне видання).
3. Освітньо-професійна програма «Краєзнавчо-екскурсійна робота» СВО ПДАБА – 0326-2023. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2023/05/032-KER.pdf>
4. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Чумаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
5. Спеціальність 032: Історія та археологія. URL: <https://rb.gy/g10zd>.
6. Статут ПДАБА. URL: https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2022/12/Statut-PDABA_2022_signed.pdf